

Regeringens proposition

2005/06:132

Renovering och modifiering av artillerisystemet
Haubits 77B

Prop.
2005/06:132

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Harsund den 16 mars 2006

Göran Persson

Leni Björklund
(Försvarsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att regeringen bemyndigas att under 2006 fatta beslut om renovering och modifiering av artillerisystemet Haubits 77B. I propositionen redogörs för Försvarsmaktens behov och planerade framtida användning av systemet.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Ärendet och dess beredning.....	4
3	Artilleriet i Försvarsmakten.....	4
3.1	Operativt behov av förmågan indirekt eld	4
3.2	Uppgifter för artilleriet.....	5
4	Renovering och modifiering av artillerisystemet Haubits 77B	7
4.1	Kostnader	10
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2006	12

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2006 fatta beslut om renovering och modifiering av artillerisystemet Haubits 77B.

2 Ärendet och dess beredning

Till grund för denna proposition ligger bland annat budgetpropositionen för 2006 (prop. 2005/06:1, utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet). I propositionen föreslog regeringen att riksdagen skulle bemyndiga regeringen att under 2006 besluta om renovering och modifiering av artillerisystemet Haubits 77B.

I sitt betänkande Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2006 (bet. 2005/06:FöU1, rskr. 2005/06:82) anser försvarsutskottet att kostnaden per artilleripjäs är mycket hög. Trots att endast ett begränsat antal pjäser avses beställas är det ett av de mest kostnadskrävande utvecklings- och anskaffningsprojekt under 2006. Dessutom är behovet av artilleriförband år 2008, enligt regeringens redovisade bedömning i budgetpropositionen (prop. 2005/06:1), endast en fjärdedels haubitsbataljon som insatsförband. Detta gör att Försvarsutskottet anför att ytterligare underlag i frågan måste underställas riksdagen.

Försvarsutskottet anser inte att regeringens tidigare redovisningar beskriver projektets totala omfattning, skälen för utvecklingen och anskaffningen och vilka andra alternativ som kan övervägas för att modernisera artilleriet. Försvarsutskottet kan inte heller bedöma vilka framtida operativa behov som skall tillgodoses. Dessutom efterfrågar försvarsutskottet vilket behov som finns av artilleri i framtida internationella insatser då inga svenska förband är anmälda till några internationella styrkeregister, vilket inte heller är aktuellt enligt försvarsutskottets bedömning.

Försvarsutskottet anser därför att regeringen måste återkomma med ytterligare underlag i form av en proposition innan riksdagen slutligt kan ta ställning i ärendet.

3 Artilleriet i Försvarmakten

3.1 Operativt behov av förmågan indirekt eld

Indirekt eld innebär att ett mål bekämpas som inte är synligt från den skjutande enheten. Målet är i stället upptäckt, lokaliserat och identifierat av en sensor eller en soldat som själv saknar förmågan att åstadkomma önskad effekt.

Det operativa behovet av indirekt eld kan hänföras till operativ förmåga I (hävda Sveriges territoriella integritet och bidra till att förebygga och hantera kriser i vår omvärld genom att medverka i fredsfrämjande insatser) och operativ förmåga II (vid ett försämrat omvärldsläge kunna hantera händelseutvecklingar och hot som kan drabba Sverige samt kunna öka förmågan till internationella insatser) vad avser internationella insatser. Det operativa behovet kan även hänföras

till operativ förmåga III (efter allvarlig och varaktig försämrad omvärldsutveckling och successiva beslut av regering och riksdag kunna utveckla förmåga att möta olika former av mer omfattande militära operationer som hotar Sveriges fred och självständighet) vad avser att upprätthålla grundläggande kompetenser för att på lång sikt kunna skapa förmåga att möta mer omfattande militära operationer.

Indirekt eld kan levereras från olika vapensystem och plattformar, t.ex. artilleri, granatkastare och flygplan. De olika plattformarnas egenskaper gör att de förmågemässigt kompletterar varandra, med viss överlappning. De kan dock inte ersätta varandra. Erfarenheter från nutida konflikter visar att flyg kan göra insatser på långa avstånd, men att reaktionstiden är förhållandevis lång. Artilleri har däremot kortare räckvidd men kan göra betydligt snabbare insatser, förutsatt att det finns inom aktuellt insatsområde. Artilleriet har även längre uthållighet och lägre kostnad per insats relativt flygförband. Granatkastare har den kortaste räckvidden och saknar förmåga till precisionsbekämpning.

Indirekt eld utgör en av de viktigaste delarna i den väpnade striden på marken. Samtliga typer av manöverförband förutsätter understöd med indirekt eld för att kunna lösa stridsuppgifter, i höga såväl som låga konfliktnivåer. Den internationella utvecklingen, liksom den svenska, går mot att göra manöverförbanden lättare. Detta innebär att vapensystemens vikt reduceras för att de skall kunna transporteras bl.a. med transportflygplan. Detta sker på bekostnad av manöverförbandens skydd och eldkraft. Detta innebär att den indirekta elden får en, proportionellt sett, större betydelse.

Geografiskt stora konfliktområden, såsom ofta är förekommande i samband med internationella insatser, i kombination med allt mindre personal i deltagande förband medför att stridskrafterna kan komma att spridas ut alltmer. Då behovet av eldkraft kvarstår ställer detta bl.a. krav på bekämpningssystem med längre räckvidder, korta reaktionstider, god rörlighet och hög grad av precision. Förband för indirekt eld ger möjligheten att med kort tid från upptäckt till insats kunna bekämpa mål i olika riktningar och på långa avstånd med ett och samma förband.

Indirekt eld kan avges med olika syften, dels som understödande eld, dels som precisionsbekämpning. Understödjande eld innebär att egna förband på marken ges möjlighet att få ett extra tillskott av bekämpningsresurser utöver sina egna vapensystem. Precisionsbekämpning innebär att mål bekämpas på långa avstånd och att effekten av verkansdelen uppnås på den plats man önskar för att därmed kunna undvika oönskad sidoverkan.

Precisionsbekämpning är en efterfrågad förmåga vid insatser i lägre konfliktnivåer eftersom det då ställs särskilt höga krav på att stor hänsyn tas till civilbefolkning, kritisk infrastruktur m.m.

3.2 Uppgifter för artilleriet

Inom ramen för Försvarmaktens s.k. markmålsstudie har den framtida stridsmiljön på marken studerats. Utifrån detta rekommenderar studien en bas bestående av manöverförband, system för understödsbekämpning och system för precisionsbekämpning med medellång räckvidd (<100

km). I denna bas ingår artilleri som en viktig komponent, i form av ett modernt artilleri med möjlighet att verka med allt från markerande eld till precisionsbekämpning.

Det tänkta nyttjandet av artillerifunktionen har under de senaste åren utvecklats, bl.a. inom ramen för artilleridemonstratorprojektet (ArtDemo). Historiskt sett har artilleriet använts för att bekämpa mål inom stora ytor med eld från många pjäser samtidigt. Varje pjäs sköt ett stort antal granater mot varje mål för att säkerställa eftersträvd verkan i målet. Precisionen mot punktmål var låg och artilleriet användes uteslutande till understödsbekämpning. Eftersom hotbilden nu har förändrats samt att antalet förband i insatsorganisationen har minskats, har detta ställt krav på att det framtida artilleriet skall kunna nyttjas inom ett bredare spektrum av uppgifter.

Dagens teknik möjliggör precisionsbekämpning med olika typer av ammunition över stora avstånd, oberoende av väderförhållanden. Genom att bibehålla möjligheten att även fortsatt kunna nyttja äldre och relativt billig ammunition kan denna användas i högre konfliktnivåer där det ställs låga krav på oönskad sidoverkan. Dagens förmåga till understödsbekämpning bibehålls därmed. Genom anskaffning av precisionsammunition kan även kvalificerade mål bekämpas samt mål i lägre konfliktnivåer. Utöver detta har man möjlighet att varna en motståndare genom att skjuta varningsskott vid sidan om målet eller markerande eld med t.ex. rök- och lysgranater.

Exempel på uppgifter som kan tilldelas artilleriet skulle kunna vara att;

- med stöd av artillerilokaliseringsradar snabbt bekämpa en motståndares artilleri och granatkastarförband innan det hinner omgruppera,
- bekämpa en motståndares befästa stödjepunkter, hus, bunkrar etc.,
- vid en internationell insats snabbt understödja enheter som blir utsatt för oväntat angrepp inom bataljonens område,
- varna och avskräcka en motståndare, avfyra varningsskott med rök-, lys- och övningsgranater och
- uppträda i ett konfliktområde utan att genomföra bekämpning, utan enbart som maktprojicering vilket i sig har en konfliktdämpande effekt.

Erfarenheter från nutida konflikter visar på att tillgången till eget rörligt och splitterskyddat artilleri med förmåga till precisionsbekämpning medger att manöverförbanden kan uppträda på ett säkrare sätt. Ett exempel på det operativa behovet av artilleri var under den tidiga konflikten på Balkan i mitten på 1990-talet. Hade Sverige haft ett eget artilleri i denna insats hade markförbanden sannolikt kunnat undvika att hamna i svåra situationer som de inte kunde hantera självständigt. Artilleriet medför att förband kan undvika närstrid vilket i den väpnade striden är de farligaste momenten och utgör den största risken för soldaten.

Förutsatt att en renovering och modifiering av Haubits 77B genomförs innebär detta sammantaget att Försvarmaktens artillerifunktion i framtiden har möjligheterna att verka inom hela konfliktskalan. Detta ger goda möjligheter att delta inom ramen för nationella såväl som internationella insatser.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2006 fatta beslut om att utveckla och anskaffa renovering och modifiering av Haubits 77B.

Skälen för regeringens förslag:

Skäl för utveckling och anskaffning

Haubits 77B-systemet är den pjäs som ingår i artilleriet idag. I dagsläget finns det ca 50 pjäser som levererades till Försvarsmakten i början av 1990-talet. Den största svagheten med det nuvarande systemet är att det är draget med terrängbil 40 som specificerades och anskaffades under 1970-talet då den operativa kravställningen såg annorlunda ut. Terrängbilarna utgör en svag länk och Försvarsmakten har bedömt att dessa inte kan användas efter 2008 p.g.a. den bristande tillgängligheten och säkerheten. Om pjäserna skall vara dragna av fordon i framtiden måste nuvarande fordon ersättas.

Den operativa rörligheten för dagens system är godtagbar, men den taktiska och stridstekniska rörligheten uppvisar brister och är inte acceptabel i dagens och framtidens hotmiljö. Exempelvis har det sedan 1970-talet utvecklats artillerilokaliseringsradar som kan beräkna varifrån en granat avfyras. Till följd av detta krävs en förändrad stridsteknik där de skjutande pjäsenheterna omgrupperar omedelbart efter en eldinsats för att undvika bekämpning. Det finns inte heller något skydd för personalen i förbandet, vare sig under skjutning eller under förflyttning. Vid skjutning finns personalen i direkt anslutning till pjäsen. Detta gör dem sårbara för alla typer av bekämpning.

Vidare har högre arbetsmiljömässiga krav på skydd mot ljudtryck vid skjutningar medfört restriktioner som påverkar utbildningsmöjligheterna eftersom soldaterna vid dagens 77B-system arbetar oskyddade vid pjäsen. Ljudtrycket riskerar inte bara att ge hörselskador, utan kan även vara skadligt för andra delar av kroppen. Möjligheterna att skjuta med pjäserna i fredstid är därför fr.o.m. januari 2006 starkt begränsade inom Försvarsmakten.

Haubits 77 utvecklades för att ingå i artilleribataljoner i den svenska armén som den såg ut på 1970-talet. En stor andel av den manliga befolkningen gjorde då värnplikt och systemet kunde tillåtas vara personalintensivt. Detta är idag inte kostnadseffektivt i en reducerad insatsorganisation där förbanden innehåller mindre personal relativt de förband som fanns under senare delen av 1900-talet. Den nya grundorganisationen innebär att Artilleriregementet (A9) i Boden, efter genomförd flytt och omskolning, nu är organiserat och dimensionerat för att över tiden kunna utbilda två artilleribataljoner. Detta förutsatt att bataljonerna bygger på det personalsnålare artillerisystemet som blir resultatet efter en renovering och modifiering av Haubits 77B.

Möjligheten att anmäla artilleriet till olika internationella styrkeregister är beroende av att artilleriet moderniseras då dagens system har allvarliga brister i ovan beskrivna avseenden. Först efter renovering och

modifiering av Haubits 77B kan ett artilleribidrag till internationella insatser övervägas.

Försvarsmakten har framfört att om renovering och modifiering av Haubits 77B inte genomförs, och inga andra åtgärder heller genomförs, kommer möjligheten att vidmakthålla artillerifunktionen i framtiden att påverkas. Vidare menar myndigheten att om endast anskaffning av nya dragfordon genomförs kvarstår problematiken med ljudtrycket, vilket kraftigt inskränker möjligheten att öva. Detta kommer att begränsa artilleriets förmåga avsevärt. Regeringen delar Försvarsmaktens bedömning.

Projektbeskrivning

Renovering och modifiering av Haubits 77B innebär bland annat att pjäsenheten uppgraderas för att ge bättre skjutprestanda, längre räckvidder och bättre kompatibilitet gentemot internationell ammunition. Denna uppgradering innebär bl.a. att man tillför möjligheten att skjuta med ammunition för precisionsbekämpning, vilket skapar en ny förmåga hos artilleriet. I syfte att minska kostnaderna för projektet återanvänds flera komponenter från dagens system då dessa komponenter är dyra och tidskrävande att tillverka.

Vidare avses väsentliga delar av dagens Haubits 77B monteras på en civil, tung Volvo terrängvagn (dumper) som anpassats till att vara bärare av en artilleripjäs. Fordonet bevaras i så hög uträckning som möjligt i standardutförande. Ett civilt standardfordon minskar utvecklingskostnaderna och ger lägre livscykelkostnader. Detta ligger i linje med den av regeringen beslutade materielförsörjningsstrategin avseende tillvaratagande av tillgänglig utvecklad civil teknologi.

För att åtgärda bristen på skydd för personal monteras en splitterskyddad hytt på dumpern. Detta ger personalen en skyddad arbetsmiljö omfattande ballistiskt skydd, minskydd, brandskydd samt bullerskydd. Pjäsen förses dessutom med utrustning så att den kan fjärrbetjänas via pjäsens dator. Hela bekämpningsförloppet kan därmed genomföras med personalen i hytten och de blir då inte utsatta för det ljudtryck som uppstår i samband med skjutning.

För att fjärrbetjäningen skall kunna genomföras behöver man också utveckla en modularladdning, vilket är en krutladdning till artillerigranater som är modulärt uppbyggd. Nuvarande lösning för krutladdningar är grundpaketerade för maximal laddning innebärande att stora mängder krut kasseras vid skjutningar som inte kräver maximal laddning. Överblivet krut kan inte återanvändas. Modularladdningarna är däremot förpackade i mindre storlekar. Utöver att modularladdningarna möjliggör automatisk laddning av pjäsen ger de även en ökad säkerhet vid transport och förvaring då de består av s.k. lågkänsligt krut.

Effekten per pjäs ökar avsevärt vilket medför att man även nyttjar renoveringen och modifieringen av Haubits 77B för att minska personalnumerären och antalet system inom artilleriet. Bl.a. minskas logistikberoende för pjäsen då pjäsenheterna ges en högre grad av autonomitet. Exempel på detta är att pjäsenheten kan bära med sig extra ammunition och andra pjästillbehör. Efter en renovering och modifiering av Haubits 77B behövs 2-3 personer vid varje pjäs för att kunna verka

med systemet, vilket är att jämföra med dagens Haubits 77B som kräver 10 personer/pjäs. Autonomiteten för ett pjässystem innebär att många av dagens stödsystem ingår i pjäsen och kan således reduceras i förbandet. Ett kompani (med 6 pjäser) innehåller endast 50 personer vilket kan jämföras med dagens som kräver 150 personer. Detta medför besparingar avseende framtida driftkostnader av förbandet utan att ge avkall på förmåga.

Avseende rörligheten för artillerisystemet bibehålls den strategiska rörlighet som krävs för att kunna delta i t.ex. internationella operationer. Möjligheten att kunna flygtransportera systemet har varit styrande för dess utformning och det är dimensionerat för att kunna transporteras med ett flygplan i storleksklassen A400M. Den operativa rörligheten bibehålls i och med att haubitsarna monteras på ett dumperchassi. Detta gör att pjäsenheten kan transportera sig på egen hand över stora sträckor i en hastighet upp till 70 km/tim. Dumpern har även god framkomlighet i svår terräng och den har snabb omgrupperingstid vilket sammantaget ökar den taktiska och stridstekniska rörligheten avsevärt.

Ett modernt artilleriförband utrustat med en pjästyp motsvarande den renoverade och modifierade Haubits 77B, kan avge eld inom 30 sekunder från det att order mottagits och kan verka mot både ytmål och kvalificerade enskilda mål genom precisionsbekämpning. Pjässystemets goda skjutprestanda och korta omgrupperingstider medger en stridsteknik som avsevärt ökar överlevnadsgraden för pjässystemet, samtidigt som verkan i målet levereras kort från det att order emottas. Det beskrivna tekniska systemkonceptet kombinerat med det taktiska uppträdandet ger personalen en högre skyddsnivå.

Leveransen av den renoverade och modifierade Haubits 77B beräknas att påbörjas under 2009 och medger att initial förmåga finns 2011.

Renovering och modifiering av Haubits 77B utgör ett exempel där industrin kan ta ett komplett systemåtagande över hela livscykeln och därmed etablera och utveckla ett systemhusåtagande i enlighet med bl.a. regeringens materielförsörjningsstrategi.

Alternativa moderniseringsalternativ

Försvarsmakten har studerat flera alternativ för att komma tillrätta med de ovan redovisade bristerna i dagens system. Ett av dessa alternativa har varit en renovering av Haubits 77B vilket endast omfattar åtgärder som förlänger systemets livslängd. Inga effekthöjande åtgärder vidtas varför systemet inte klarar av att utnyttjas för en evolutionär utveckling av funktionen, arbetsmiljökraven för ljudtryck, bekämpning av rörliga mål eller att utnyttja hela räckviddspotentialen hos modern artilleriammunition. Pjäsen erbjuder inte heller något splitterskydd för personalen. Regeringen anser därför inte att det är aktuellt att enbart genomföra en renovering av Haubits 77B.

Möjligheterna att direktanskaffa pjässystem från den internationella marknaden har studerats med ett antal krav som urvalsfaktorer. Kravet på att personalen skall vara skyddad från ljudtrycket har varit absolut. Utöver detta har systemets vikt och hur pass personalkrävande det är varit viktiga urvalskriterier. Av operativa och ekonomiska skäl har det

även ställts krav på att systemet skall vara kompatibelt med dagens ammunition, eftersom det finns mycket kvar av denna.

Det finns endast ett fåtal artillerisystem som uppfyller kraven på att personalen ska vara skyddad från skadligt ljudtryck. Två artillerisystem har genomgått noggrannare granskning; PzH 2000 (PanzerHaubitze 2000) från Tyskland och AS90 Braveheart från Storbritannien. Det finns viss möjlighet att beställa PzH 2000 ny eller begagnad med tidsmässiga leveranser motsvarande Försvarmaktens behov. Storbritannien har dock inte fullföljt AS90 Braveheart projektet till en serieproduktion. Den största nackdelen för båda systemen ur ett operativt perspektiv är att de är för tunga för att kunna flygtransporteras. Båda system erbjuder däremot en ljud- och splitterskyddad miljö för personalen.

Ekonomiska jämförelser mellan alternativen direktanskaffning av PzH 2000 och utveckling och anskaffning av den renoverade och modifierade Haubits 77B resulterade i att det, trots egna utvecklingskostnader, är billigare att välja det sistnämnda alternativet. Driftkostnaderna för PzH 2000 värderades samtidigt till minst 5 gånger så höga.

Sammantaget delar regeringen Försvarmaktens mening att egenutveckling och anskaffning av en renovering och modifiering av Haubits 77B är det mest kostnadseffektiva alternativet att bibehålla en förmåga inom artillerifunktionen som kan nyttjas både nationellt och internationellt i framtiden.

4.1 Kostnader

Regeringen menar att kostnaderna för renovering och modifiering av Haubits 77B av sekretesskäl inte kan redovisas i denna proposition. Dessa uppgifter omfattas av sekretess i enlighet med 6 kap. 2 § sekretesslagen samt i viss utsträckning 2 kap. 1 § sekretesslagen. Kostnaderna för utveckling och anskaffning av en renovering och modifiering av Haubits 77B har tidigare muntligt presenterats för Förvarsutskottet i samband med budgetpropositionen för 2006 (prop 2005/06:1). Regeringen bedömer att kostnaderna ej har förändrats sedan dess. Regeringen förordar att Regeringskansliet (Förvarsdepartementet) muntligen lämnar kompletterande information om kostnaderna för utskottet innan riksdagen fattar sitt beslut.

Riksdagen har fastställt en insatsorganisation som innehåller två artilleribataljoner. Utgående från de operativa kraven på indirekt eld har Försvarmakten bedömt att behovet av pjäsenheter uppgår till ca 24 st, vilket kostnaderna för projektet baseras på. Det slutliga behovet av antalet pjäsenheter beror av vilken avvägning som kan tillskapas mellan antal pjäsenheter, logistiklösning, utbildning m.m. Regeringen har inte skäl att göra annan bedömning av behovet än det Försvarmakten bedömt.

De kostnadsberäkningar som projektet baseras på utgår ifrån att Sverige har en samarbetspartner som delar kostnaderna för utvecklingen. Regeringen söker aktivt för att finna samarbetspartners att dela utvecklingskostnader och minska serieanskaffningskostnader, i syfte att kunna realisera den eftersträlvade operativa effekten baserat på tillgängliga resurser. Om någon samarbetspartner inte ansluter kan

regeringen komma att ompröva genomförandet av projektet. Om projektets totalkostnad ökar p.g.a. att ingen samarbetspartner ansluter, och regeringen fortfarande vill genomföra projektet, kommer regeringen att återkomma till riksdagen. Framförallt fokuserar regeringen på de nordiska länderna i enlighet med materieförsörjningsstrategin.

Det antal pjäsenheter som slutligen kan upphandlas för att realisera den behövda operativa effekten kommer att vara beroende av den totala kostnadsbilden för utveckling respektive serieproduktion, samt möjlighet till delad finansiering med andra kunder.

Då Försvarsmaktens insatsorganisation har minskat måste även beställningsserierna bli mindre. Detta gör att priset per enhet blir högre då utvecklingskostnaderna skall fördelas på färre enheter.

I ett vidare perspektiv än bara utvecklings- och anskaffningskostnader kommer som tidigare nämnts personal- och driftskostnaderna för artilleriförbanden att minska.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2006

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet Björklund

Regeringen beslutar proposition 2005/06:132 Renovering och modifiering av artillerisystemet Haubits 77B